

Μετασχηματίζουσα Μάθηση μέσα από την Αισθητική Εμπειρία

ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ 6^ο

Μετασχηματίζοντας τις πεποιθήσεις μας για το μετανάστη και το μεταναστευτικό.

- Ομάδα στόχος : Μαθητές Β' Γυμνασίου στο Μάθημα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

ΣΤΟΧΟΙ: Στο τέλος αυτού του μαθήματος θέλουμε οι μαθητές να :

1. **Εξηγούν** τη σημασία των λέξεων πρόσφυγας, μετανάστης **προσδιορίζοντας** ομοιότητες κ διαφορές
2. **Συνδέουν** γεγονότα της επικαιρότητας με ιστορικά γεγονότα και να **προσδιορίζουν** ομοιότητες και διαφορές.
3. **Διαμορφώνουν** κριτικά ερωτήματα.
4. **Ορίζουν** τα σημεία που χρειάζονται να εξεταστούν, συζητηθούν.
5. **Συνδέουν** τα έργα τέχνης με τα κριτικά ερωτήματα.
6. **Συζητούν, εκφράζουν άποψη** για ένα έργο τέχνης νιώθοντας ασφαλείς και σίγουροι.
7. **Αναγνωρίζουν και διακρίνουν στον εαυτό τους ή έξω από αυτόν** στερεοτυπικές αντιλήψεις σε σχέση με τη Μετανάστευση.
8. **Συγκρίνουν** αντιλήψεις και **διαπιστώνουν** αλλαγή ή οποιαδήποτε μετακίνηση στη διάρκεια της εκπαίδευσης.
9. **Παρουσιάζουν** προφορικά και γραπτά την ομαδική δουλειά που έχουν κάνει.
10. **Ενθαρρυνθούν** να έρχονται στη θέση κάποιου άλλου και να φαντάζονται πώς βίωνε κάποια πράγματα.

- **ΔΙΑΡΚΕΙΑ :** ένα 2ωρο και ένα 3ωρο (με μικρές αλλαγές γίνεται και 2 δίωρα)
- **Μέσα και υλικά :**

Προτζέκτορας, λάπτοπ, λευκός ή μαύρος πίνακας, μαρκαδόροι ή κιμωλία, Flip chart, σελίδες Α3, στυλό, μολύβια, χρώματα, χαρτί του μέτρου.

ΤΙΤΛΟΣ : Ξενιτεμένο μου πουλί

ΣΤΑΔΙΟ 1^ο (ΔΙΩΡΟ)

Οι μαθητές της Β΄ Γυμνασίου στο Μάθημα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας βρίσκονται στην ενότητα: Η ΑΠΟΔΗΜΙΑ - Ο ΚΑΗΜΟΣ ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΙΑΣ - Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ -ΤΑ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΑ -ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ και έχουν μελετήσει τα δημοτικά τραγούδια : <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL105/227/1671,5299/>

«Θέλω να πα στην ξενιτιά» και «Ξενιτεμένο μου πουλί»

1. Οι μαθητές καλούνται να φέρουν από την τσάντα τους ένα αντικείμενο που, ακόμα και αν είναι χρηστικό, να έχει για τους ίδιους ειδική αξία, είναι πολύτιμο. Τους ενθαρρύνουμε να φέρουν προσωπικά αντικείμενα και όχι αυτονόητα όπως κινητά, κλειδιά ή πορτοφόλια.
2. Βάζουμε τα αντικείμενα στο μέσο του κύκλου.

Ο καθένας παίρνει ένα αντικείμενο στα χέρια του (αλλά όχι το δικό του). Ξεκινώντας με ένα παίκτη από τον κύκλο, τον ρωτάμε και μας λέει μια ιστορία, το λόγο που βρίσκεται το αντικείμενο που διάλεξε, σαν να ήταν δικό του.

Στη συνέχεια, το άτομο που έφερε πραγματικά το αντικείμενο στον κύκλο, παίρνει το λόγο και μας λέει τον αληθινό λόγο που το έφερε και την ιστορία πίσω από αυτό.

Έπειτα, μας δείχνει το αντικείμενο που διάλεξε από τον κύκλο (που δεν είναι δικό του) και επινοεί την ιστορία του αντίστοιχα κ.ο.κ.

ΣΤΟΧΟΣ: Να αντιληφθούμε ότι η αίσθηση της ιδιοκτησίας είναι μια αίσθηση που μοιράζεται.

Να διαπιστώσουμε σε μια κοινή συνθήκη το τι έχει αξία. Η ενεργοποίηση της μνήμης και της προσωπικής μας εμπλοκής με τις μνήμες και τις προσωπικές ιστορίες των άλλων.

ΣΤΑΔΙΟ 2^ο

Οι μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες συζητούν την εμπειρία τους με τις ιστορίες των αντικειμένων και γίνεται **Καταιγισμός ιδεών**

- πρόσφυγας -μετανάστης – ξένος.
- Ποιος/τι είναι δικός /δικό μου - Ποιος/ποιο είναι ξένος/ξένο
- Άνθρωποι που έρχονται- Άνθρωποι που φεύγουν τι φέρνουν- τι παίρνουν μαζί τους .
- Ποιες οι ανάγκες τους

Η ομάδα μαζεύει το υλικό στο οποίο συμφώνησαν οι περισσότεροι (3 ή 4 απαντήσεις για κάθε ερώτημα)

Οι Ομάδες παρουσιάζουν στην ολομέλεια και αναρτώνται οι απαντήσεις τους.

ΣΤΑΔΙΟ 3^ο

1. Ας διαμορφώσουμε τα κριτικά ερωτήματα τα οποία και θα διερευνήσουμε μαζί:

Με αφορμή όσα σημειώθηκαν από τις ομάδες αλλά και ό τι άλλο σκέπτονται σχετικά, γίνεται συζήτηση στην ολομέλεια ή επιστρέφουν στις ομάδες των 4 ατόμων και συμφωνούν σε τρία ερωτήματα τα οποία χρειάζονται διερεύνηση. Αν επιλεγεί ο 2^{ος} τρόπος παρουσιάζονται τα ερωτήματα κάθε ομάδας από τον εκπρόσωπο και στη συνέχεια η ολομέλεια καταλήγει στα 3 – 4 επικρατέστερα. Τα ερωτήματα σημειώνονται κάπου που όλοι μπορούν να τα βλέπουν.

Στο 3^ο στάδιο μπορεί εναλλακτικά να γίνει ένα διάλειμμα κατά το οποίο ο εκπαιδευτής μπορεί να διαμορφώσει τα ερωτήματα όπως διαπιστώνει ότι χρειάζεται να συζητηθούν στη συγκεκριμένη ομάδα εκπαιδευομένων και να τα δώσει εκείνος στους εκπαιδευόμενους διαμορφώνοντας ίσως πάνω από τρία για να διαλέξουν.

ΣΤΑΔΙΟ 4^ο (ΤΡΙΩΡΟ)

1.Ο εκπαιδευτής μπορεί να προτείνει 3-4 έργα τέχνης και η ομάδα μπορεί να επιλέξει τα δύο.

α) *Μια μητέρα από τη Νάξο μεταναστεύει (φωτογραφία από άγνωστο φωτογράφο)*

β) ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ

Νικόλαος Γύζης 1896-1898

γ) ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΧΩΡΙΣ ΚΑΝΟΝΕΣ, Γαλάτεια Γρηγοριάδου-Σουρέλη Εκδόσεις Πατάκη και Γαλάτεια Γρηγοριάδου-Σουρέλη 1982

Ο Βαγγέλης τώρα τελευταία είχε καταλάβει τι θα πει ακριβώς αυτή λέξη. Στα σύνορα την πρωτάκουσε. «Γκάσταρμπάιτερ;» «Για». Δηλαδή μετανάστες. Εντάξει. Μήπως μετανάστες δεν είναι; Τώρα τελευταία, όμως, κατάλαβε πως δεν είναι, αυτός κι οι όμοιοί του, σαν τους μετακινούμενους εργάτες τους Γάλλους, τους Σουηδούς. Αυτός κι οι όμοιοί του δεν είναι σαν τους μετανάστες που πήγαν στην Αμερική. Εδώ δεν έχουν μόνιμη διαμονή, δεν έχουν μόνιμη εργασία, δεν έχουν πολιτικά δικαιώματα. Είναι οι «γκάσταρμπάιτερ», που σημαίνει αυτοί που έρχονται από το Νότο. Πάει να πει πως είσαι βέβαια άνθρωπος, μα κάτι λιγότερο από τους άλλους ανθρώπους. Είσαι, ας πούμε, και ολίγον άνθρωπος. Είσαι μια καινούρια τάξη, κάτι ανάμεσα σε μηχανή και σε άνθρωπο, κάτι ανάμεσα σε ζώο και σε άνθρωπο, αν αυτό δε σ' ενοχλεί, δηλαδή είσαι «γκάσταρμπάιτερ». Και το Βαγγέλη άρχισε να τον ενοχλεί και πολύ μάλιστα. Ειδικά απ' τη βραδιά που πήγανε να πιούν μια μπίρα, παρέα όπως ήταν τέσσερις πέντε.

-Είναι πολύ σημαντικό να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στη συσχέτιση μεταξύ του έργου τέχνης και της δυσλειτουργικής άποψης. Ο παρακάτω πίνακας μπορεί να δείξει αυτή τη σχέση.

Έργα Τέχνης	Η σχέση ανάμεσα στο έργο τέχνης και στο ερώτημα - άποψη που έχει επιλεγεί να εξεταστεί		
	1 ^ο ερώτημα:	2 ^ο ερώτημα:	3 ^ο ερώτημα:
1ο			
2ο			
3ο			

ΣΤΑΔΙΟ 5^ο

Παρουσιάζεται το πρώτο έργο τέχνης στην ολομέλεια και γίνεται συζήτηση η οποία κινητοποιείται από ερωτήματα σύμφωνα με τη μέθοδο **Perkins**.

Μοντέλο του Perkins (1994):

Η προσέγγιση του έργου τέχνης, σύμφωνα με τον Perkins, ακολουθεί τέσσερις φάσεις:

α) Στην πρώτη φάση, ο εκπαιδευόμενος καλείται να παρατηρήσει το έργο τέχνης προσεκτικά, αργά, για όσο χρόνο θέλει, χωρίς να το ερμηνεύσει ή να το κρίνει. Ουσιαστικά πρόκειται για τη φάση που δημιουργούνται οι προϋποθέσεις προετοιμασίας του παρατηρητή για την ενεργοποίηση της σκέψης του. Στη συνέχεια του ζητείται να εκφράσει τις πρώτες του επιφανειακές παρατηρήσεις, καθώς και να απαντήσει σε μια σειρά από ερωτήσεις, όπως για παράδειγμα:

- **Ποιες είναι οι πρώτες σκέψεις σας, οι πρώτες αντιδράσεις σας, τα πρώτα συναισθήματά σας, τα πρώτα ερωτήματά σας;**

- **Παρατηρείτε στο έργο τέχνης κάτι ενδιαφέρον;**

- **Τι έχετε ανάγκη να διευκρινιστεί περισσότερο;** (Κόκκος, 2009 α · Μέγα, 2010).

β) Στη δεύτερη φάση οι εκπαιδευόμενοι παρατηρούν το έργο με ανοιχτή σκέψη και δημιουργική διάθεση, χωρίς να αναζητούν ακόμη οριστικά συμπεράσματα. Στο σημείο αυτό απαιτείται από τον παρατηρητή να μη λαμβάνει τίποτα ως δεδομένο, αλλά να επεξεργάζεται όλες τις πιθανές παραμέτρους με μια πιο δημιουργική ματιά.

Πιθανές ερωτήσεις σε αυτή τη φάση μπορεί να είναι για παράδειγμα:

- **Υπάρχει ένα γεγονός ή μια «ιστορία», που δεν είχατε δει πριν;**

- **Ποιες εκπλήξεις υπάρχουν στο έργο; (λ.χ. παράξενα αντικείμενα, χρωματικοί συνδυασμοί, ένα στοιχείο «κλειδί», ένταξη των προσώπων στο χώρο, κ.λπ.).**

- **Αναζητήστε το «μήνυμα» του έργου και πιθανούς συμβολισμούς** (Κόκκος, 2009 α · Μέγα, 2010).

γ) Στην τρίτη φάση οι εκπαιδευόμενοι με βάση όσα στοιχεία άντλησαν από τις δύο προαναφερόμενες φάσεις, παρατηρούν το έργο λεπτομερειακά και σε βάθος, εκφράζουν συναισθήματα, εμβαθύνουν, προσπαθούν να δώσουν απαντήσεις στα ερωτήματά τους, να εξάγουν συμπεράσματα και να διαπιστώσουν τα βαθύτερα νοήματα που κρύβει το εικαστικό έργο, λειτουργώντας κριτικά. Απαντούν σε ερωτήσεις, όπως:

- **Ποια από τα στοιχεία του έργου (τεχνικά ή θεματικά) προσδίδουν σημασίες-βαρύτητες;**

- **Ποιες απαντήσεις δίνετε τώρα στα βασικά ερωτήματα που επεξεργαστήκατε έως εδώ;** (Κόκκος, 2009α).

δ) Τέλος, κατά τη διάρκεια της τέταρτης φάσης, η οποία ουσιαστικά είναι η φάση της ολιστικής παρατήρησης, οι εκπαιδευόμενοι ξαναβλέπουν το έργο συνθετικά, λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία των προηγούμενων φάσεων και αναστοχάζονται σχετικά με αυτό (Κόκκος, 2009 α · Μέγα, 2010).

Η ίδια διαδικασία ακολουθείται σε όλα τα έργα τέχνης που έχουν επιλεγεί για επεξεργασία, ενώ οι ιδέες που προκύπτουν κάθε φορά συσχετίζονται με στοιχεία του προς εξέταση θέματος, ενισχύοντας τον κριτικό στοχασμό γύρω από αυτό. Αντί για

την ατομική εργασία των εκπαιδευομένων, η ίδια διεργασία μπορεί να γίνει μέσα από ομάδες, οι οποίες παρουσιάζουν τις ιδέες τους στην ολομέλεια και γίνεται συνθετική αποτίμηση των απόψεων.

ΣΤΑΔΙΟ 6^ο

- Οι εκπαιδευόμενοι στις ίδιες ομάδες των 4 ατόμων συνθέτουν σύντομο κείμενο πάνω στην εμπειρία τους κατά τη μελέτη και επεξεργασία των έργων τέχνης και στη συνέχεια παρουσιάζουν στην ολομέλεια
- Συγκρίνουν το καινούριο κείμενο με εκείνο που είχαν δημιουργήσει κατά το 2^ο Στάδιο και σημειώνουν τυχόν αλλαγές, τροποποιήσεις...
- Γίνεται συζήτηση στην ολομέλεια όπου όλες οι ιδέες και οι προτάσεις που προέκυψαν συντίθενται.

Τα κείμενα που παρήγαγε η κάθε ομάδα, οι τυχόν αλλαγές που σημειώθηκαν και οι τελικές σκέψεις που προέκυψαν μέσα από τη σύνθεση έχουν καταγραφεί και αναρτώνται στην αίθουσα. (Επίσης οι ομάδες μπορούν να κάνουν ένα μεγάλο κολλάζ Στο οποίο να φαίνονται όλες οι απόψεις ατομικές, ομαδικές, ολομελειακές και η σύγκλιση τους ώστε να χαρτογραφηθεί η εμπειρία τους, της μετασχηματίζουσας μάθησης μέσα από τα συγκεκριμένα έργα τέχνης).

Κλείσιμο – αξιολόγηση

Αξιολόγηση μία λέξη, μια φράση, ένα συναίσθημα

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Κόκκος, Α. (2009 α). Μετασχηματίζουσα μάθηση μέσα από την αισθητική εμπειρία. *Εισήγηση στο 8th International Transformative Learning Conference*, που διοργανώνει το Columbia University στις Βερμούδες, 18-20/11/2009. Ανακτήθηκε στις 10/10/2018 από http://edu4adults.blogspot.com/2010/03/blog-post_09.html.
- Κόκκος, Α. (2009 β). Ανάπτυξη της δημιουργικότητας μέσα από την επαφή με την τέχνη. *1^ο Πανελλήνιο Διεπιστημονικό Συνέδριο Τέχνης και Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης*. Ανακτήθηκε στις 11/10/2018 από http://www.ekke.gr/estia/Cooper/Praktika_Synedrio_Evgenidio/Files/Text_files/II_Kentrikes_Eisigiseis/Kokkos_k_eisigisi.pdf.
- Κόκκος, Α. (2009 γ). *Μετασχηματίζουσα Μάθηση μέσα από την Αισθητική Εμπειρία: Θεωρητικό πλαίσιο και μέθοδος εφαρμογής*. Ανακτήθηκε στις 11/10/2018 από http://www.adulteduc.gr/images/mm_aisthitiki_empeiria.pdf.
- Κόκκος, Α. και συνεργάτες (2011): *Εκπαίδευση μέσα από τις τέχνες*. Αθήνα, Μεταίχμιο.
- Μέγα, Γ. (2010). Η ορατή σκέψη στην εκπαίδευση ενηλίκων: πρόταση μεθοδολογίας. Στο Δ. Βεργίδης & Α. Κόκκος (επιμ.), *Εκπαίδευση Ενηλίκων, διεθνείς προσεγγίσεις και ελληνικές διαδρομές*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Ράικου, Α. (2013). *Εκπαίδευση ενηλίκων και τριτοβάθμια εκπαίδευση: διερεύνηση δυνατότητας για ανάπτυξη κριτικού στοχασμού μέσα από την αισθητική εμπειρία σε εκπαιδευομένους εκπαιδευτικούς*. Διδακτορική διατριβή. Πάτρα: Τμήμα επιστημών της εκπαίδευσης και της αγωγής στην προσχολική ηλικία (ΤΕΕΑΠΗ), Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Freire, P. (1974). *Η αγωγή του καταπιεζόμενου*. Αθήνα: Εκδόσεις Ράππα.
- Mezirow, J. και συνεργάτες (2009). *Η μετασχηματίζουσα μάθηση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Perkins, D. (1994): *The intelligent eye: learning to think by looking at art*. Harvard Graduate School of Education.
- Βιωματικές - θεατρικές ασκήσεις: Σεμινάριο: «Τεχνικές θεάτρου και βιωματικής μάθησης στα ανθρώπινα δικαιώματα και τους πρόσφυγες» στα ανθρώπινα δικαιώματα και τους πρόσφυγες» Στα πλαίσια του προγράμματος "**κι αν ήσουν εσύ;**" από το Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην εκπαίδευση www.theatroedu.gr